

Spooronderdoorgang Om den Noort, Wolvega; Quick scan ecologie

effecten op beschermde soorten en gebieden

Oprachtgever **ProRail**
Dhr. E.H.A. Hagen

Ondertekenaar **Movares Nederland B.V.**
Drs. Scheerder, N.
Kenmerk Wolvega_Quickscan_Ecologie.docx - Versie 0.2

Utrecht, 2 februari 2012
Concept

© 2011, Movares Nederland B.V.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Movares Nederland B.V.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Doel	4
2	Wettelijk kader	5
2.1	Soortbescherming Flora- en faunawet	5
2.2	Rode Lijst	7
2.3	Gebiedsbescherming	7
2.3.1.	<i>Natuurbeschermingswet 1998</i>	7
2.3.2.	<i>Ecologische Hoofdstructuur (EHS)</i>	9
3	Locatie en activiteiten	10
3.1	Activiteiten	11
4	Werkwijze	13
5	Resultaten	14
5.1	Bureaustudie	14
5.1.1.	<i>Planten</i>	14
5.1.2.	<i>Vogels</i>	14
5.1.3.	<i>Grondgebonden zoogdieren</i>	14
5.1.4.	<i>Vleermuizen</i>	14
5.1.5.	<i>Reptielen</i>	14
5.1.6.	<i>Amfibieën</i>	15
5.1.7.	<i>Vissen</i>	15
5.1.8.	<i>Insecten</i>	15
5.1.9.	<i>Gebiedsbescherming</i>	15
5.2	Veldbezoek	16
5.2.1.	<i>Planten</i>	16
5.2.2.	<i>Vogels</i>	16
5.2.3.	<i>Grondgebonden zoogdieren</i>	16
5.2.4.	<i>Vleermuizen</i>	16
5.2.5.	<i>Reptielen</i>	18
5.2.6.	<i>Amfibieën</i>	18
5.2.7.	<i>Vissen</i>	19
5.2.8.	<i>Insecten</i>	19
6	Effecten op natuurwaarden	20
6.1	Beschermde soorten	20
6.1.1.	<i>Planten</i>	20
6.1.2.	<i>Vogels</i>	20
6.1.3.	<i>Grondgebonden zoogdieren</i>	20
6.1.4.	<i>Vleermuizen</i>	21
6.1.5.	<i>Reptielen</i>	21
6.1.6.	<i>Amfibieën</i>	21
6.1.7.	<i>Vissen</i>	21
6.1.8.	<i>Insecten</i>	21

6.2 Beschermde gebieden	21
7 Conclusies	22
7.1 Ontheffing Flora- en faunawet	22
7.2 Gebiedsbescherming	24
7.3 Aanbevelingen	24
8 Literatuurlijst	26
Colofon	27

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Weststellingwerf wenst een onderdoorgang onder het spoor ter hoogte van de bestaande spoorwegovergang Om den Noort om de barrièrewerking van het spoor tegen te gaan. Voor een goede aansluiting van deze onderdoorgang op de bestaande infrastructuur dient deze aangesloten te worden op een nieuw te bouwen rotonde. Hiervoor wordt een sloot verlegd, bomen gekapt en begroeiing verwijderd.

Bij dergelijke ruimtelijke ontwikkelingen is het vanuit natuurwetgeving (Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet) van belang om na te gaan of er door de werkzaamheden negatieve effecten op beschermde natuurwaarden optreden. In de voorliggende quick scan ecologie worden alle beschermde soortgroepen flora en fauna behandeld (Flora- en faunawet) en wordt tevens ingegaan op de gebiedsbescherming (Natuurbeschermingswet).

1.2 Doel

De quick scan geeft antwoord op de volgende vragen:

- Komen ter plaatse en in de omgeving van de geplande werkzaamheden beschermde soorten voor?
- Wat is het effect van het project op de beschermde soorten?
- Bevinden zich in de omgeving van de geplande werkzaamheden beschermde gebieden?
- Wat is het effect van het project op de beschermde gebieden?
- Is er eventueel aanvullend onderzoek nodig?
- Is er een ontheffing van de Flora- en faunawet nodig?
- Is er een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig?
- Is er toestemming nodig voor werken in EHS gebied?

Voorliggende rapportage betreft een quick scan waarmee duidelijkheid wordt verkregen over eventuele vervolgstappen: is er aanvullend veldonderzoek nodig en is het nodig om een ontheffing of vergunning aan te vragen.

2 Wettelijk kader

De toets is gericht op de aanwezigheid van beschermde soorten en beschermde gebieden. De soortbescherming is in de wet geregeld middels de Flora- en faunawet. De gebiedsbescherming middels de Natuurbeschermingswet en middels het beleid uit de Nota Ruimte (Ecologische Hoofdstructuur).

2.1 Soortbescherming Flora- en faunawet

Soortbescherming in Nederland is geregeld in de Flora- en faunawet. Deze wet is op 1 april 2002 in werking getreden en voorziet in de bescherming van een groot aantal in Nederland voorkomende planten en dieren.

Voor de beschermde soorten geldt een aantal verbodsbepalingen zoals weergegeven in onderstaand kader.

Artikel 8:

Het is verboden beschermde planten te plukken, te verzamelen, af te snijden, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op een andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9:

Het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10:

Het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11:

Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12:

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Artikel 13:

Het is verboden beschermde planten en dieren te vervoeren of onder zich te hebben.

Naast de verbodsbepalingen voor de in de wet genoemde beschermde soorten geldt voor alle in het wild voorkomende planten en dieren in Nederland de zorgplicht (artikel 2).

Ontheffing

Bij de Flora- en faunawet kan onder voorwaarden van het verbod op schadelijke handelingen worden afgeweken met een ontheffing of vrijstelling. De beschermde soorten zijn na het inwerking treden van de AMvB artikel 75 in 2005, verdeeld in

drie categorieën (tabellen) waarvoor verschillende toetsingscriteria gelden voor het verkrijgen van een ontheffing:

Tabel 1 (algemene soorten)

Het betreft beschermde soorten waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Hiervoor geldt een vrijstellingsregeling als bij ingrepen sprake is van bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen.

Tabel 2 (overige / licht beschermde soorten)

Het betreft beschermde soorten waarvoor een vrijstelling geldt wanneer gewerkt wordt volgens een door de minister van EL&I goedgekeurde gedragscode. Wanneer er geen gedragscode is, zal ontheffing aangevraagd moeten worden. Voorwaarde is dat er geen afbreuk gedaan mag worden aan de gunstige staat van instandhouding van de soort (populatie-niveau). Dit is de zogenaamde ‘lichte toets’.

Tabel 3 (streng beschermde soorten)

Het betreft streng beschermde soorten. Dit betreft soorten die zijn opgenomen in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Daarnaast betreft het soorten die door Nederland aan deze lijst zijn toegevoegd middels een AMvB van artikel 75. Voor deze soorten wordt alleen ontheffing verleend als er aan een aantal voorwaarden wordt voldaan:

- Er is geen andere bevredigende oplossing. Waarbij gezocht moet worden naar alternatieven voor de locatie of voor de ingreep;
- Er is sprake van een in of bij wet genoemd belang;
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van de instandhouding van de soort;
- Er wordt zorgvuldig gehandeld ten aanzien van de soort.

Deze criteria worden ook wel omschreven als de ‘uitgebreide toets’.

Vogels

Vogels maken geen onderdeel uit van de tabellen. Alle vogels zijn in dezelfde mate beschermd. Broedende vogels met nesten, eieren of niet vliegvlugge jongen zijn, in navolging van de Europese Vogelrichtlijn, strikt beschermd; voor versterking van broedgevallen wordt in principe geen ontheffing gegeven. Als de werkzaamheden buiten het broedseizoen (circa 15 maart – 15 augustus) plaatsvinden zal in het algemeen niet snel een ontheffing nodig zijn, tenzij er soorten met jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn. Voor soorten met jaarrond beschermde nesten is altijd een ontheffing benodigd ook als de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden. Bij een ontheffingaanvraag, zal de uitgebreide toets zoals beschreven onder soorten van tabel 3 worden toegepast. Het in of bij wet genoemd belang moet een belang uit de Vogelrichtlijn zijn. In augustus 2009 is een wijziging in de Flora- en faunawet doorgevoerd. Met de wijziging van de Flora- en faunawet is een nieuwe vogellijst afgegeven. In deze vogellijst is onderscheid gemaakt tussen soorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn (vogels van categorie 1 t/m 4) en soorten waarvoor de nesten niet jaarrond zijn beschermd, maar waarvoor wel inventarisatie gewenst is (vogels van categorie 5). Indien vogels uit de laatste groep in de projectlocatie aanwezig zijn moet een omgevingscheck gedaan worden om te kijken of in de directe omgeving voldoende alternatieven aanwezig zijn. Wanneer in de

omgeving onvoldoende broedbiotoop aanwezig is zijn ook de nesten van soorten uit categorie 5 jaarrond beschermd (Min. LNV, augustus 2009).

Functionaliteit behouden

Door een wijziging in de beoordeling van ontheffingaanvragen in augustus 2009, is het mogelijk om te voorkomen dat een ontheffing nodig is. Dit is het geval wanneer mitigerende maatregelen er voor zorgen dat de ‘functionele leefomgeving’ van dieren intact blijft. Dit betekent bijvoorbeeld dat er voorafgaand aan de ingreep nieuw leefgebied wordt gerealiseerd. Voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en voor vogels kan dit van belang zijn omdat er alleen ontheffing kan worden verkregen bij een beperkt aantal belangen welke in respectievelijk de Habitatrichtlijn of Vogelrichtlijn worden aangegeven.

2.2 Rode Lijst

Een Rode Lijst bevat een overzicht van soorten die uit Nederland zijn verdwenen of dreigen te verdwijnen. Dit wordt bepaald op basis van zeldzaamheid en/of negatieve trend. De lijsten worden periodiek vastgesteld door de minister van EL&I. Rode lijsten hebben geen juridische status. Als een soort op de lijst komt, is deze niet automatisch beschermd. Daarvoor moet de soort worden aangewezen onder de Flora- en faunawet. De Rode lijsten helpen daarbij. Deze lijsten worden ook gebruikt om te toetsen of de beleidsdoelen over biodiversiteit worden gehaald (www.rijksoverheid.nl).

2.3 Gebiedsbescherming

2.3.1. Natuurbeschermingswet 1998

Nederland heeft sinds 1967 een Natuurbeschermingswet. Deze voldeed echter niet aan de verplichtingen die in internationale verdragen en Europese verordeningen aan de bescherming van gebieden en soorten worden gesteld. Daarom is in 1998 een nieuwe natuurbeschermingswet tot stand gekomen: *de Natuurbeschermingswet 1998*. De Natuurbeschermingswet 1998 moest de bescherming van natuurgebieden, zoals vastgelegd in de Vogel- en Habitatrichtlijn, in nationale wetgeving vastleggen. Al snel bleek dat de omzetting van Europese regels in deze wet onvoldoende was. De wet is wederom gewijzigd en op 1 oktober 2005 in werking getreden. Hiermee is de Europese wet- en regelgeving volledig in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. Directe toetsing aan de Vogel- en Habitatrichtlijn is daarom niet meer aan de orde.

Onder de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 worden de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden aangewezen, gezamenlijk Natura 2000-gebieden genoemd. Daarnaast worden Beschermd Natuurmonumenten en Wetlands aangewezen en beschermd. Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur geldt een vergunningplicht. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de minister van EL&I. Nederland zal in de komende jaren voor alle gebieden die samen Natura 2000 vormen, beheerplannen opstellen. Deze

beheerplannen maken duidelijk welke activiteiten wel en niet mogelijk zijn in en om die gebieden.

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 februari 2009 opnieuw gewijzigd. De wetswijziging betreft het bestaand gebruik: zolang er nog geen beheerplan is vastgesteld, is voor bestaand gebruik met mogelijke verslechterende gevolgen geen vergunning vereist. De betreffende activiteit kan dus worden voortgezet. Wel heeft de minister van EL&I de bevoegdheid voor een aanschrijving in deze periode als kan worden aangetoond dat het betreffende bestaand gebruik negatieve effecten heeft. Onder 'bestaand gebruik' vallen activiteiten in en om beschermd Natura 2000-gebieden die al plaatshadden voordat een gebied als beschermd gebied is aangewezen.

2.3.2. *Ecologische Hoofdstructuur (EHS)*

De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). De EHS is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. De EHS kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. De EHS is een plan in uitvoering en moet in 2018 klaar zijn. Provincies wijzen in hun Streekplan de gebieden aan die onder de EHS vallen (PEHS). Hiervoor geldt bij ontwikkelingen het 'nee-tenzij' principe.

3 Locatie en activiteiten

De projectlocatie ligt bij de straten Om den Noort en Heerenveenseweg in de provincie Friesland (figuur 1 en 2). De onderdoorgang komt ten noorden van de huidige spoorovergang te liggen (kilometrering 127.6). De projectlocatie ligt in stedelijk gebied met bebouwing (huizen en bedrijven), spoor (berm) en wegen.

Foto 1: zicht op de spoorwegovergang aan de weg Om den Noort. De foto is richting het noordoosten gemaakt.

Foto 2: de huidige ligging van de rotonde. De foto is gemaakt richting het zuidwesten.

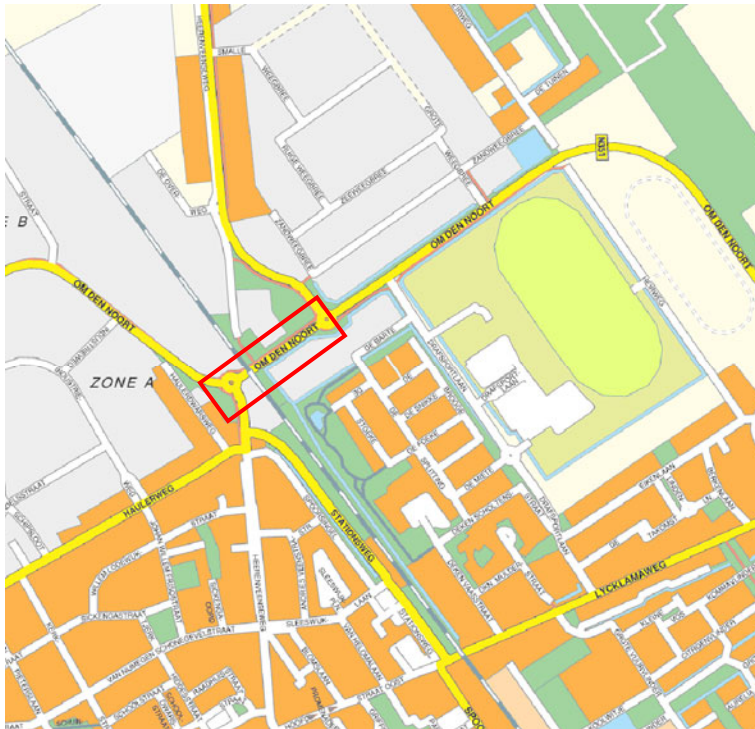
3.1 Activiteiten

De rotonde ten westen van het spoor wordt verplaatst (figuur 3). Voor de uitvoering van dit project wordt de sloot ten noorden van Om den Noort en ten oosten van het spoor verlegd. Er worden bomen gekapt en begroeiing verwijderd. Tijdens de werkzaamheden worden geen gebouwen gesloopt.

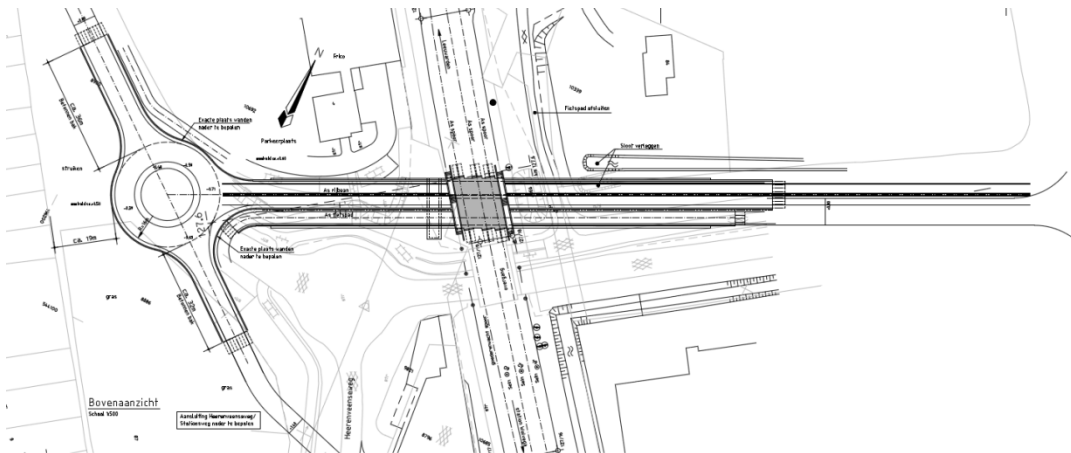
De werkzaamheden worden uitgevoerd vanaf september 2012 tot en met september 2014. Er zijn twee buitendienststellingen gepland van 52 uur, waarbij ook 's nachts gewerkt zal worden. Dit is in oktober 2013 en maart 2014.

Figuur 1: ligging van de projectlocatie (rode cirkel) binnen de provincie Friesland. Bron kaart: Geoserver.

Figuur 2: ligging van de projectlocatie (globaal met rode kader aangegeven) binnen de gemeente Weststellingwerf. Bron kaart: Geoserver.

Figuur 3: de ontwerptekening.

4 Werkwijze

Voor de quick scan zijn de volgende stappen doorlopen:

1. Bureaustudie

Er is een inventarisatie gedaan naar bestaande verspreidingsgegevens. Hiervoor zijn diverse verspreidingsatlassen en internetbronnen geraadpleegd.

2. Oriënterend veldbezoek

Er is overdag op 12 oktober 2011 door een veldecoloog een bezoek aan de projectlocatie gebracht. Hierbij is gekeken naar de aanwezigheid van beschermde planten en (sporen van) beschermde dieren op en rond de projectlocatie. De sloot is met een schepnet bemonsterd op het voorkomen van beschermde dieren. Omdat de inventarisatie in een minder geschikte periode voor inventarisaties is uitgevoerd (veel planten- en diersoorten zijn niet meer zichtbaar/actief) heeft er een beoordeling van potentiële geschiktheid als groeiplaats, verblijfplaats en/of foerageergebied plaats gevonden.

3. Conclusies

Op basis van de gegevens uit de bureaustudie en het veldbezoek heeft een beoordeling plaatsgevonden van de effecten van de voorgenomen ingreep op de natuurwaarden op de projectlocatie.

5 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de bureau-inventarisatie en van het veldbezoek beschreven. De gebruikte gegevens voor de bureaustudie zijn verkregen uit verspreidingsatlassen. Deze atlassen presenteren de waarnemingen op basis van kilometerhokken. In de bureaustudie is het kilometerhok onderzocht waarin de projectlocatie ligt en de aangrenzende kilometerhokken zijn onderzocht.

5.1 Bureaustudie

5.1.1. Planten

Uit het bureauonderzoek komt naar voren dat er beschermde plantensoorten op en/of nabij de projectlocatie voorkomen. In de literatuur zijn vermeldingen van het voorkomen van de volgende beschermde planten: wilde marjolein, waterdrieblad, steenanjer en de spaanse ruiter (www.telme.nl). Deze plantensoorten zijn opgenomen in tabel 2 van de Flora- en faunawet.

5.1.2. Vogels

In de omgeving van de projectlocatie komen 85-104 broedvogelsoorten voor waarvan 5-7 soorten zijn opgenomen op de Rode lijst (SOVON, 2002).

5.1.3. Grondgebonden zoogdieren

Met betrekking tot de strenger beschermde zoogdiersoorten (tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet), blijkt uit de literatuur het voorkomen van de boommarter, eekhoorn, waterspitsmuis, wild zwijn, das, otter, steenmarter en het damhert in dit deel van Nederland (www.telme.nl). De boommarter, das, waterspitsmuis en de otter zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet. De eekhoorn, steenmarter en het damhert zijn opgenomen in tabel 2 van de Flora- en faunawet. Gezien de ligging van de projectlocatie (stedelijk gebied) is de boommarter, de das, het wild zwijn en het damhert hier niet te verwachten. De waarnemingen uit www.telme.nl hebben waarschijnlijk betrekking op waarnemingen in het buitengebied.

5.1.4. Vleermuizen

In Wolvega en omgeving zijn de volgende vleermuissoorten waargenomen: gewone dwergvleermuis, baardvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, de rosse vleermuis, meervleermuis, franjestaart, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis (www.telme.nl). Alle vleermuissoorten zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet.

5.1.5. Reptielen

In de omgeving van Wolvega komen volgens de literatuur de hazelworm (opgenomen in tabel 3 AMvB), levendbarende hagedis (tabel 2 van de Flora- en faunawet) en de ringslang (tabel 3 van de Flora- en faunawet AMvB) voor (RAVON & www.telme.nl).

5.1.6. *Amfibieën*

Met betrekking tot de strenger beschermde amfibieënsoorten (tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet), is bekend dat de rugstreeppad in dit deel van Nederland wordt aangetroffen net als de poelkikker en de heikikker. Alle drie de amfibiesoorten zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet, Bijlage IV Habitatrichtlijn (RAVON & www.telme.nl).

5.1.7. *Vissen*

De beschermde vissoorten bittervoorn (tabel 3 van de Flora- en faunawet), grote modderkruiper (tabel 3 van de Flora- en faunawet) en de kleine modderkruiper (tabel 2 van de Flora- en faunawet) zijn bekend uit de omgeving van de projectlocatie (RAVON & www.telme.nl).

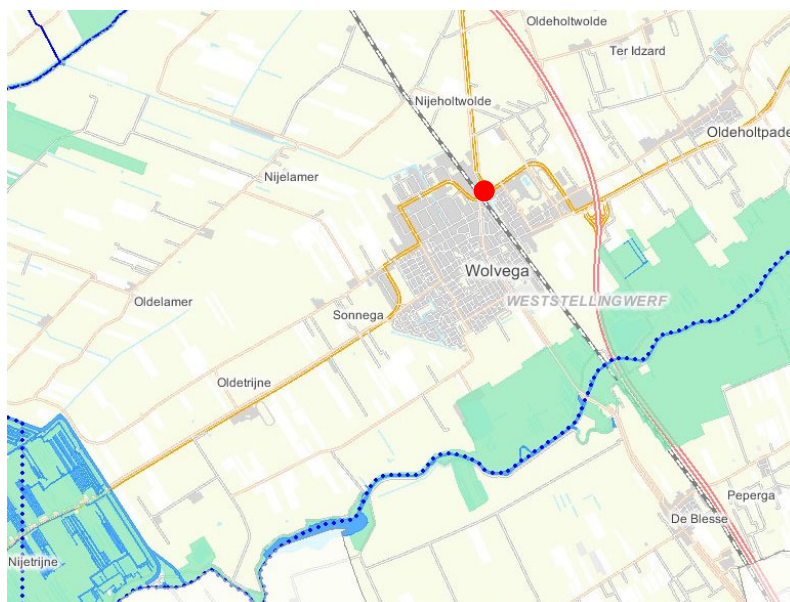
5.1.8. *Insecten*

In de omgeving van Wolvega zijn de gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker, noordse winterjuffer waargenomen (www.libellen.net & www.telme.nl). Deze libellen zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet en in bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Gezien de ligging van de projectlocatie (stedelijk gebied) zijn bovengenoemde soorten hier niet te verwachten. De waarnemingen uit www.telme.nl hebben waarschijnlijk betrekking op waarnemingen in het buitengebied.

In Wolvega en omgeving is de rouwmantel waargenomen (www.telme.nl en www.vlindernet.nl). Deze vlinder is in tabel 3 van de Flora- en faunawet opgenomen.

5.1.9. *Gebiedsbescherming*

Het dichtst bijzijnde Natura 2000 gebied ligt 6,4 kilometer hemelsbreed van de projectlocatie af. Het betreft het gebied de Rottige Meenthe en Brandemeer. Op 1,7 kilometer hemelsbreed vanaf de projectlocatie liggen de dichtstbijzijnde gebieden van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) (figuur 4).

Figuur 4: de ligging van de projectlocatie (rode stip) ten opzichte van de EHS (groen en blauw) en de ecologische verbindingzone 416 (blauw gestippeld). Bron: provincie Friesland, 19-10-11)

5.2 Veldbezoek

Het oriënterende veldbezoek heeft plaats gevonden op 12 oktober 2011.

5.2.1. Planten

In de sloot ten noorden van Om de Noort staat de zwanenbloem, deze soort is opgenomen in tabel 1 van de Flora- en faunawet. De spoorbermen en wegbermen bestaan uit een rijke vegetatie met soorten zoals grote brandnetel, smalle weegbree, klaver en braam. In de wegbermen staan lindebomen. Bij de rotondes zijn hagen en sierbeplanting aangebracht. Daarnaast staan er meerdere kleine bosjes met verscheidene boomsoorten en een ondergroei van braam, brandnetel en klimop. Langs de te verleggen sloot ten noorden van Om den Noort en ten oosten van het spoor staat een rij bomen van grote oude eiken en paardenkastanjes. Er worden op basis van het aanwezige biotoop geen zwaar beschermde planten soorten verwacht (tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet).

5.2.2. Vogels

De projectlocatie is geschikt voor broedvogels van struiken, bomen en wateren (eenden, waterhoen, meerkoet). In een aantal bomen zijn holten aangetroffen die mogelijk geschikt zijn voor vogels zoals de pimpelmees en koolmees. Deze vogels zijn opgenomen in categorie 5 van de lijst met jaarrond beschermde vogelnesten. Deze vogels zijn buiten het broedseizoen niet beschermd omdat ze over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen (Min. LNV, augustus 2009).

5.2.3. Grondgebonden zoogdieren

De projectlocatie is alleen geschikt voor algemene zoogdieren bijv. egel en mol (tabel 1 van de Flora- en faunawet). Zwaardere beschermde zoogdieren (tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet) worden niet verwacht. Er zijn geen verblijfplaatsen of geschikt biotoop voor deze soorten aangetroffen.

5.2.4. Vleermuizen

Verblijfplaatsen

In Wolvega kunnen volgens www.telmee.nl de volgende soorten verwacht worden: gewone dwergvleermuis, baardvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, de rosse vleermuis, meervleermuis, franjestaart, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis. Van deze soorten kunnen de volgende soorten verblijfplaatsen in bomen hebben: gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, de rosse vleermuis, franjestaart, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis (Korsten, E. & Regelink, J.R. 2010). Het gebied is geschikt voor vleermuizen gezien het voorkomen van lijnvormige groenstructuren, watergangen en boomgroepen. Er zijn geschikte foeragegebieden zowel binnen als buiten het projectgebied.

De bomen op de projectlocatie zijn onderzocht op de aanwezigheid van holten. Op basis van visuele inspectie (met behulp van een verrekijker) kon van een aantal holten de geschiktheid als verblijfplaats worden uitgesloten. Deze holten lopen namelijk niet diep genoeg de boom in. Op de projectlocatie zijn ook een aantal bomen met holten aangetroffen waarvan eventuele geschiktheid als verblijfplaats niet uitgesloten kon worden.

De bomen met holten die kunnen dienen als potentiële verblijfplaats betreffen:

- twee wilgen (nummer 1 en 2 op kaart 1, waarvan nummer 1 in de spoorberm staat) ten oosten van het spoor en ten noorden van de spoorovergang;
- een esdoorn (nummer 3 op kaart 1) op privé terrein met twee holten (ten westen van de Heereveenseweg);
- vier bomen (1 esdoorn en drie populieren, nummer 4 op kaart 1) op privé terrein.

De bomen op het particuliere terrein konden niet goed worden bekeken. Van een afstand kon worden vastgesteld dat er holten in zaten maar niet of deze diep genoeg de boom in gaan. Van de andere twee bomen zaten de holten te hoog of was de zichthoek te ongunstig om goed te kunnen zien of ze geschikt waren. Van deze bomen leken de potentieel aangemerkte holten door te lopen maar hiervoor is onderzoek met de boomcamera nodig om dit te bevestigen. Met een boomcamera is het namelijk mogelijk om een holte van binnenuit te inspecteren en zo is te zien of een holte ruim genoeg is en voldoende naar boven toe is ingerot. Daarnaast kan middels een boomcamera gekeken worden naar aanwezigheid van dieren en sporen van gebruik (zoals haren, veren, voedselresten en uitwerpselen).

Foto 3: één van de holten waarvan niet kon worden uitgesloten of de holte verder omhoog de boom in doorloopt. Dit was door de zichthoek niet goed uit te sluiten.

Momenteel zijn de systeemgrenzen nog niet definitief maar gezien de geplande ligging van de rotonde, aanvoerwegen en spoorwegovergang is het zeer waarschijnlijk dat deze bomen gekapt moeten worden, tenzij uit de definitieve systeemgrenzen anders blijkt (dit geldt met name voor nr. 3 en 4 op kaart 1, bomen nr. 1 en 2 zullen zeker gekapt moeten worden).

Spoorovergang Om den Noort

Kaart 1: ligging van de bomen met holten. Nr. 1 wilg, nr. 2 wilg, nr. 3 esdoorn en nr. 4. esdoorn en populieren.

Vliegroute en foerageergebied

Er wordt een sloot verlegd en er worden boomrijen verwijderd. Deze elementen kunnen gebruikt worden als vliegroute maar zijn vrij open of niet aaneengesloten. Door de werkzaamheden worden geen cruciale vliegroutes en foerageergebieden vernietigd of verstoord. Er zijn alternatieve vliegroutes zoals andere sloten en boomrijen.

5.2.5. Reptielen

Er zijn geen reptielen waargenomen. Er is in en rond de projectlocatie ook geen geschikt habitat aanwezig voor reptielen.

5.2.6. Amfibieën

Tijdens de veldinventarisatie zijn geen amfibieën waargenomen. De projectlocatie is geschikt voor algemene amfibieën zoals de gewone pad en bruine kikker (tabel 1 van de Flora- en faunawet). Het bevat geen geschikt biotoop voor zwaarder beschermde soorten zoals de rugstreeppad, poelkikker en heikikker door het ontbreken van bijvoorbeeld vergraafbare kale taluds, heide, hoog- en laagveen, extensieve graslanden, vennen en poelen maar ook de aanwezigheid van voedselrijke sloten (met een dichte krooslaag) en de ligging van de projectlocatie in stedelijk gebied.

5.2.7. *Vissen*

Alle watergangen in en rondom de projectlocatie zijn bemonsterd met een schepnet. Hierbij zijn geen vissen gevangen. Volgens de bureaustudie worden de bittervoorn, de kleine en grote modderkruiper verwacht in dit deel van Nederland. De meeste sloten bevatten geen dikke sliblaag. De sloot ten oosten van het spoor en ten zuiden van de weg Om den Noort bevat wel een dikkere sliblaag voor de stuw maar achter de stuw niet meer (richting de meest oostelijke rotonde). De kleine en grote modderkruiper komen vooral voor in sloten met een sliblaag. De bittervoorn is voor zijn voortplanting afhankelijk van de aanwezigheid van zoetwatermosselen. Deze zijn niet aangetroffen. De sloten hebben ook geen goed ontwikkelde onderwatervegetatie en een deel van de sloten had een dichte krooslaag op het wateroppervlakte. Aangezien geen beschermde soorten zijn aangetroffen tijdens het veldbezoek en de watergangen niet voldoen aan de biotoopeisen van deze soorten worden ze niet verwacht.

5.2.8. *Insecten*

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde insecten aangetroffen en deze worden op basis van het biotoop ook niet verwacht. Volgens de bureaustudie komen de gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker, noordse winterjuffer en de rouwmantel voor in dit deel van Nederland. Binnen de projectlocatie worden deze niet verwacht omdat dit niet voldoet aan de biotoopeisen van deze soorten (ontbreken van moeras, ven, heide, krabbenscheervelden, open bos).

6 Effecten op natuurwaarden

In onderstaande paragrafen wordt ingegaan op effecten die door de werkzaamheden zoals genoemd in hoofdstuk 3 op beschermde natuurwaarden kunnen optreden. Maatregelen om de kans op negatieve effecten te verkleinen worden in paragraaf 7.3 aangegeven.

6.1 Beschermde soorten

6.1.1. Planten

Tijdens het veldbezoek is de zwanenbloem aangetroffen. Deze plant is opgenomen in tabel 1 van de Flora- en faunawet en hiervoor is een vrijstelling van ontheffing bij ruimtelijke projecten. Op basis van het veldbezoek worden geen andere beschermde planten verwacht. Derhalve worden geen negatieve effecten van de werkzaamheden op beschermde planten verwacht.

6.1.2. Vogels

De projectlocatie is geschikt voor broedende vogels van bomen, struiken en wateren (zoals bijvoorbeeld wilde eenden en meerkoeten). De werkzaamheden kunnen broedende vogels verstoren (verstoring door geluid, verlichting en betreding) en er bestaat kans dat nesten worden vernield. Dit is in strijd met de Flora- en faunawet. De werkzaamheden staan gepland vanaf september 2012 tot en met augustus 2014. Dit valt ook binnen het broedseizoen, welke rond half maart begint en half augustus eindigt. Indien het bouwrijp maken van de projectlocatie (verwijderen van begroeiing en de werkzaamheden aan de sloot) buiten het broedseizoen plaats vindt, wordt het gebied ongeschikt voor broedende vogels. De werkzaamheden zullen dan geen nesten op de projectlocatie vernielen of verstoren.

In een aantal bomen zijn holten aangetroffen die als nestplaats gebruikt kunnen worden door pimpelmezen en koolmezen. De pimpel- en de koolmees zijn in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' opgenomen als categorie 5 (zie hoofdstuk 2 wetgeving). In de omgeving van de projectlocatie is voldoende nestgelegenheid aanwezig. Hierdoor zijn de soorten buiten het broedseizoen niet beschermd. Indien de bomen buiten het broedseizoen worden gekapt worden er geen negatieve effecten verwacht op deze soorten.

Verlichting (tijdens werkzaamheden 's nachts) en geluid van de werkzaamheden kunnen broedende vogels verstoren. Indien de werkzaamheden die 's nachts uitgevoerd worden waarbij veel geluid wordt geproduceerd buiten het broedseizoen plaats vinden en er gerichte verlichting wordt gebruikt dan worden er geen negatieve effecten verwacht op broedende vogels en vogels met een jaarrond beschermd nest.

6.1.3. Grondgebonden zoogdieren

Het gebied is geschikt voor algemene grondgebonden zoogdieren opgenomen in tabel 1 van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten geldt een vrijstelling van ontheffing bij ruimtelijke ingrepen. Deze algemene soorten kunnen, indien vanaf één kant wordt gewerkt, vluchten naar aangrenzende gebieden waar voldoende geschikt

biotoop aanwezig is. Er worden geen zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren verwacht (soorten van tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet).

6.1.4. Vleermuizen

Een aantal bomen binnen de projectlocatie bevatten holten die mogelijk geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Deze bomen worden zeer waarschijnlijk gekapt (tenzij anders blijkt uit de definitieve systeemgrenzen), waardoor verblijfplaatsen mogelijk worden vernietigd. Dit is in strijd met de Flora- en faunawet. Door de werkzaamheden verdwijnt geen cruciaal foerageergebied of vliegroute.

6.1.5. Reptielen

Er zijn tijdens het veldbezoek geen reptielen aangetroffen en deze worden op basis van het aanwezige biotoop ook niet verwacht. Derhalve worden er geen effecten op reptielen verwacht.

6.1.6. Amfibieën

De projectlocatie bevat geen geschikt biotoop voor zwaarder beschermde amfibieën (tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet). Indien vanaf één kant wordt gewerkt kunnen algemene soorten zoals de bruine kikker en de gewone pad vluchten.

6.1.7. Vissen

Er zijn geen vissen aangetroffen en de watergangen lijken van weinig betekenis te zijn voor beschermde vissen. Er worden geen nadelige effecten verwacht op vissen.

6.1.8. Insecten

Er zijn geen beschermde insecten waargenomen en deze worden op basis van biotoop niet verwacht. Derhalve worden er geen negatieve effecten verwacht op beschermde insecten.

6.2 Beschermde gebieden

Gezien de afstand tussen de projectlocatie en het Natura 2000 gebied en de EHS gebieden, worden geen nadelige effecten verwacht op deze gebieden.

7 Conclusies

Op basis van het veldbezoek, biotoopkenmerken en de bestaande gegevens moet op de projectlocatie rekening worden gehouden met onderstaande beschermde soorten:

	Tabel 1 algemene soorten	Tabel 2 Licht beschermde soorten	Tabel 3 Streng beschermde soorten
Planten: zwanenbloem	X		
Vogels: broedvogels Vogels met jaarrond beschermde nesten			X
Grondgebonden zoogdieren: algemene soorten.	X		
Vleermuizen: mogelijk verblijfplaats in boomholten			X
Amfibieën: algemene soorten	X		

Uit de volgende soortgroepen zijn geen beschermde soorten aangetroffen of te verwachten:

- Reptielen;
- Vissen;
- Insecten.

Op enige afstand van de projectlocatie ligt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) (op 1,7 km afstand) en het Natura 2000 gebied “de Rottige Meenthe en Brandemeer” (op 6,4 km afstand).

7.1 Ontheffing Flora- en faunawet

Er is ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet benodigd indien het project resulteert in handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen. Dit geldt alleen voor licht en streng beschermde soorten (tabel 2 en 3); voor algemene soorten (tabel 1) geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen een algemene vrijstelling.

In onderstaande tabel is per soortgroep aangegeven of de werkzaamheden resulteren in handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet en of er een ontheffing is benodigd.

	Toelichting	Ontheffing Flora- en faunawet
Planten	Op de projectlocatie is de zwanenbloem aangetroffen. Deze plant is opgenomen in tabel 1 van de Flora- en faunawet en hiervoor is een vrijstelling van ontheffing voor ruimtelijke projecten.	Nee, zie toelichting.
Diverse broedvogels *	De projectlocatie is geschikt voor broedvogels.	<p>Indien het bouwrijp maken van de projectlocatie (verwijderen van begroeiing, kappen van bomen en de werkzaamheden aan de sloot) buiten het broedseizoen plaats vindt, wordt het gebied ongeschikt voor broedende vogels. De werkzaamheden zullen dan geen nesten op de projectlocatie vernielen of verstoren.</p> <p>Door werkzaamheden die veel geluid en lichtverstoring veroorzaken buiten het broedseizoen plaats te laten vinden, worden ook geen indirecte effecten verwacht op broedende vogels buiten de projectlocatie.</p> <p>Indien bovenstaande werkwijze niet mogelijk is kan door een ter zake kundige voorafgaand aan de werkzaamheden worden vastgesteld of er broedende vogels aanwezig zijn. Indien dit niet het geval is, kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd.</p>
Vogels “inventarisatie gewenst”.	In een aantal bomen zijn holten aangetroffen waar mogelijk pimpelmezen of koolmezen kunnen broeden. De pimpel- en de koolmees zijn in de ‘Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten’ opgenomen als categorie 5 (zie paragraaf 2.1 “vogels”). Omdat er in de omgeving voldoende alternatieven zijn, zijn deze soorten buiten het broedseizoen niet beschermd.	<p>Indien de bomen met holten buiten het broedseizoen worden gekapt worden er geen negatieve effecten verwacht.</p> <p>Door werkzaamheden die veel geluid en lichtverstoring veroorzaken buiten het broedseizoen plaats te laten vinden worden ook geen indirecte effecten verwacht op broedende vogels buiten de projectlocatie.</p>

	Toelichting	Ontheffing Flora- en faunawet
Algemene grondgebonden zoogdieren	Op de projectlocatie kunnen algemene zoogdieren voorkomen. Dit zijn soorten van tabel 1. Voor soorten van tabel 1 is bij ruimtelijke ontwikkelingen geen ontheffing benodigd.	Nee, zie toelichting.
Vleermuizen	Door de werkzaamheden verdwijnt geen cruciaal foerageergebied of vliegroute. Een aantal bomen bevat holten die mogelijk geschikt zijn als verblijfplaats. Deze bomen worden zeer waarschijnlijk gekapt, (tenzij anders blijkt uit de definitieve systeemgrenzen).	Mogelijk worden er verblijfplaatsen vernietigd. Dit is in strijd met de Flora- en faunawet. Uit aanvullend onderzoek met een boomcamera moet blijken of deze holten geschikt zijn.
Amfibieën	Op de projectlocatie komen algemene amfibieën voor. Dit zijn soorten van tabel 1. Voor soorten van tabel 1 is bij ruimtelijke ontwikkelingen geen ontheffing benodigd.	Nee, zie toelichting.

** Voor broedvogels zonder vaste rust -, nest- of verblijfplaats is geen ontheffing nodig voor het verstoren van leefgebied, mits er tijdens de verstoring geen bewoonde nesten aanwezig zijn. In de regel kan het broedseizoen worden aangehouden (15 maart – 15 augustus). Het gaat echter om een broedgeval, ongeacht de datum.*

Conclusie is dat rekening moet worden gehouden met broedende vogels, vleermuizen en algemene soorten van de Flora- en faunawet tabel 1 (zie verder paragraaf 7.3).

7.2 Gebiedsbescherming

De werkzaamheden vinden niet plaats binnen Natura 2000 gebied of EHS. Gezien de afstand tussen de projectlocatie en deze beschermde natuurgebieden en de aard van de werkzaamheden worden er geen negatieve effecten op Natura 2000 gebied en de EHS verwacht.

7.3 Aanbevelingen

Op basis van de uitgevoerde quick scan wordt het volgende aanbevolen:

- Aanvullend onderzoek naar de geschiktheid van de boomholten als verblijfplaats voor vleermuizen. Met een boomcamera kan onderzocht worden of de holten geschikt zijn. Onderzoek met de boomcamera kan het

hele jaar door (behalve bij regen in verband met mogelijke kortsluiting van de apparatuur). Aangeraden wordt om het boomcamera onderzoek vóór 1 maart 2012 uit te voeren zodat de geschiktheid als winterverblijfplaats gelijk al bevestigd/uitgesloten kan worden. Indien uit dit onderzoek blijkt dat de holten geschikt zijn als verblijfplaats is onderzoek met de batdetector nodig om te bepalen of er daadwerkelijk gebruik van wordt gemaakt en door welke soorten. De onderzoeksperiode met de batdetector is globaal: zomerverblijf (van maart-oktober), kraamverblijf (half mei-half juli), paarverblijf (half augustus-half november).

- Werkzaamheden waarbij vegetatie wordt verwijderd, werkzaamheden aan de watergang en werkzaamheden die veel geluid produceren buiten het broedseizoen (het broedseizoen is globaal 15 maart – 15 augustus) uitvoeren. Indien werken buiten het broedseizoen niet mogelijk is moet voorafgaand aan de werkzaamheden door een ter zake kundige worden vastgesteld dat geen broedende vogels aanwezig zijn. Indien er in gebruik zijnde nesten aanwezig zijn mag er niet gewerkt worden.
- Nachtelijke werkzaamheden buiten het broedseizoen of met toepassing van gerichte verlichting.
- Werkzaamheden moeten vanaf één zijde gebeuren zodat dieren de tijd hebben om te vluchten (zorgplicht).

8 Literatuurlijst

- www.rijksoverheid.nl
- www.telmee.nl
- www.ravon.nl
- www.vlindernet.nl
- www.zoogdieratlas.nl
- www.natuurloket.nl

- Creemers, R. & Delft, J. van. Atlas van reptielen en amfibieën in Nederland. RAVON. 2009.
- Korsten, E., Regelink, J.R. Herkennen van potentiële vleermuiswaarden: in het kader van quickscans en andere ecologisch vooronderzoek. Zoogdierverseniging-rapport 2010.44. Zoogdierverseniging, Nijmegen. 2010.
- Sovon. Atlas van de Nederlandse broedvogels. 2002.

Colofon

Opdrachtgever ProRail
Dhr. E.H.A. Hagen

Uitgave Movares Nederland B.V.

Divisie Infra
Afdeling Constructies: Kunstwerken en Wegen

Daalse Kwint
Postbus 2855
3500 GW Utrecht

Telefoon 0613221762

Telefax 0302653957

Ondertekenaar Drs. Scheerder, N.
Adviseur Ecologie

Projectnummer RL195600

	Naam	Paraaf	Datum
Opgesteld door	Drs. N. Scheerder		01-02-2012
Controle door	Drs. C. van der Kooi		01-02-2012